

tenni akarják: a totalitásnak kiszolgáltatott, szubsztanciátlan lényé, funkcionális emberré”. (Gályanapló, 1968. július 28.)

Mára, mikorra lényegében műfajok sora szűnt meg, így például a publicisztika és a mélyinterjú is, ez az élőbeszédként olvasható könyv – minden nyilvánvaló és üdvözlendő szerkesztői szigorúsága ellenére – sikerrel őrizi a teremtő alkotói gondolkodás, a szembenézés, a beszélgetés forrását és redundanciáját. Ily módon egyszerre lírai és objektív, szubjektív és elbeszélői, esszészzerű, sőt, itt-ott akár próféciának is tűnhet.

„Megérdemelné a békés halált / minden írnok, aki az éjszakában / tollat fog és papír fölé hajol.”, írta Pilinszky, de NPM előbb az életet érdemelné meg: érdeklődést, nyitottságot és befogadást évtizedek óta végzett ösztönművészeti munkája iránt, közössége megbecsülését, hogy a világ ne (csak) az „izmos butáké” legyen.

Köszönet illeti a könyvkiadástól kívül oktatással, műfordítással, íróiskolával is foglalkozó Hungarovox Kiadó újabb nagyszerű vállalkozását; a név- és helymutatóval is ellátott, nyelvi és nyelvhelyességi hibáktól teljesen megkímélt könyv minden igényes olvasónak felettébb ajánlható.

(Németh Péter Mikola: *Párbeszélgetéseim Könyve Hungarovox, Budapest—Vác, 1992—2008*)

Nagyéci Kovács József

Közös kötet magányos olvasásra

„Minden olvasó ajándék.” – írta nekem nemrégiben egy kedves szerzőnk, pedig az ő esetében egyet emlegetni túlzás, mert ha épp nem szépirodalmat ír, hanem történészként a blogját, vagy újságíróként a cikkeit, több ezer fős követőtáborral bír. Mégis helyénvaló az *egy olvasó*, akkor is, ha egy-egy kötet esetében a szerzők, ha már elengedik a szövegeiket, titkon csak remélik, hogy sokakhoz eljut majd.

Belányi József első verseskötete nem bízta a véletlenre az olvasótábor megcélzását: a könyv közösségi kiadásban jelent meg. Ez az úttörőnek csak látszólag tűnő megjelentetési forma nem új, előfizetők gyűjtésével minden korban igyekeztek magukon segíteni a könyvkiadók. (Hirtelen egy pár évvel ezelőtti történet jut eszembe: k.kabai lóránt Avasi keserű c. verseskötete fele részben előfizetői támogatással jelent meg.)

A *Jártam a holdon* megjelentetéséhez Belányi, az

ismert slammer a közösségi szervezést hívta segítségül, ráadásul a kötet – kívánságra – különböző borítókkal jelent meg és az sem elhanyagolható részlet, hogy minden eladott példány után egy bizonyos összeg jótékonyági célra megy. A kötet megjelenéséhez 2500 „szavazat” volt szükséges, ez, ahogy olvashatjuk a köszönetnyilvánításban, bőségesen meglett, a kötet elkészült és még mindig beszerezhető.

A fentiek figyelembevételével azt mondhatjuk, hogy a szövegekkel az olvasók felé fordulás egészen ötletes és ezek szerint működő modellje célt ért, de érdemes azt is megvizsgálni, hogy a legfontosabbak, maguk a szövegek támogatják e ezt a célt.

Ha az eddigiekből nem lett volna egyértelmű, Belányi könyve a debüt kötetek azon csoportjából való, ahol a szerző a lehető legtöbbet igyekszik megtenni azért, hogy ami tőle való és közönségre vár az kiszabaduljon és eljusson a célhoz. Ez az akarás – bár egy-két esetben, mint túlfutó kocsi a húzó lovakat, megelőzi a szöveg önmagában való erejét, hatását - tiszteletre méltó és működik. Veszély persze, csapda, amibe a szerző jó pár esetben belelép (fut), azonban a kötet egészét tekintve bocsánatos mindez. A következő kötetében, ha lesz (legyen!) viszont már el kell majd jutnia annak megvalósulásához, amit A szobrász dala c. rövid vers zárómondatában így ír le: „a vésőm éli saját életét”. A Jártam a Holdon verseiben még a közlés, a megmutatás a legfontosabb. A megjelenés éve óta hosszúnak mondható idő telt el, rejtély, hogy miért nem találkozhatunk költőként Belányival azóta. Mert bár értelemszerűen a célját elérte, kötete van, nehezen tudom elképzelni, hogy ne maradt volna benne megírni való, vagy még inkább: eltűnt volna belőle a kísérletező kedv. Ez a kérdés, persze, nem ennek a kötetnek kérdése.

A Jártam a Holdon versei tipikus „így jöttem” szövegek. Az ezekben rejlő veszély elsősorban a mindenkori szerkesztőt fenyegeti: bizonyosan nehéz ebben a helyzetben akár baráti-lag, akár hűvös távolságtartással bírálni, gondozni, ha kell húzni, húzatni. A kiadvány megjelenése feletti öröm, lelkesültség lehetett az oka, hogy jó pár sutaság maradt bent a szövegekben. Egy kevéssel több annál, mint amennyi egy első kötetnél megszokott. (A „bánat/vágyat”rímpár miatt a Holdig se lenne túlzás száműzni bármelyik szerzőt és szerkesztőt!)

Alanyi versek sokat használt képekkel - ezekkel operál Belányi. Veszélyes mutatvány, hiszen nagyon könnyű giccsbe fordulni, vagy ellenkezőleg, az egyensúlyt jelentő irónia helyett cinikussá válni. Ahol jók a versek, ott többek közt azért is azok, mert a szerzőnek sikerül talpon maradnia ebben az egyensúlyozásban. A Megválaszoltatik c. vers zárlatában, (nem könnyen vehető komolyan, első sorai így szólnak „mit ér az örök kényelem,/ha örökké nyelem a könnyeket”, majdnem megcsúszik a szerző) iróniája helyre ránt: „Mit csinálj, ha fáj a szerelem?/ Szilvás buktát, mert azt szeretem.” A Hangpróba c. négyesoros kellően elégi-kus is: „Üvölsz, hogy remegjenek a falak/mint a nő tette, mikor születted,/s bár most kiadtad haragodat/az eredmény: berekedtél...” (A három pontot a bánat-vágyathoz hasonlóan tiltani kellene, a közösségi portálokon biztosan jól mutat, de a vers súlyát csökkenti. Egy ilyen, kijelentő típusú költő tegyen pontot a súlyos állítása végére, vigye le a hangsúlyt, ne lebegtessen. Ráadásul Belányi – és ehhez biztosan hozzájárul a slammer mivolt is-, mondja és mondja, szavai, állításai súlyosak. Önmegszólító-figyelmeztető (fegyelmező) versben nem hiteles a tétovaság.

A kötet hangja összességében is egységes és egységesen koherens. Mind a klasszikus témák megverselésében (életút, szerelem, egyén-közösség kérdései), mind a mikrokozmosz finom leírásában bő eszköztárat használ, a szavak kézre állnak, a versek formáltsága majdnem minden esetben illik a témához. Képes pár sorban is beszélni, de nagyobb lélegzetvételi vállalásait is teljesíti, bár utóbbiban több a nehézség. Verselődöket is szép számmal azonosíthatunk, van, akit meg is nevez: Kántor Péter klasszikus, Megtanulni élni c. verséhez 2.

sorszámmal slamet közöl. A szerzői ajánlásban az Ember tragédiája is említve van, de Fenyő Miksa is kap szerepet, ahogy jó pár filmes utalás is.

A Jártam a Holdon legsúlyosabb és egyben legjobb darabjai azok, amelyekben képes a közlési akarást felülmúlni az önirónia, vagy ahol a világmagyarázatok helyett az esendő megszólalót halljuk. A Kvóciens című vers felütése szó szerint ütés: „Racionális vagyok./Bárki felírhat két egész ember hányadosaként./Egyik sem én vagyok. Én vagyok mindkettő.” Remek. A Füstként szökő angyalok címűben egy pár mondatos jellemrajzot találunk, a versbeszélő itt csak megfigyelő, jól áll neki ez a szerep. Mivel Belányinak meg van a képessége arra, hogy a körülötte lévő világot a maga univerzuma szabályai szerint újraalkossa (azaz leírásaival, magyarázataival, okadatoló megjegyzéseivel újrateemtse), ezek a szövegek kiemelkednek a sokszor a rímkenyszernek áldozatul eső versek közül. Utóbbiak mondván, közönség előtt nyilván erősek, ám a papír – és az olvasó magányos befogadási aktusa előbbit tudja inkább értékelni. Így nyer értelmet a „minden olvasó ajándék” tételmondat, hiszen a kötet nem közönséget toboroz, még ha az olvasókból építhető tábor, ismerjük ezt a metódust nagyon is. A Jártam a Holdon olvasói igényekhez alkalmazkodó módon született, de ott igazán erős és életrevaló, ahol ezeknek az igényeknek tudatosan, vagy nem tudatosan, de ellentmond. Legjobb példa erre a Mégis című rövid vers: „Az én életem/sehogyan sem fér bele/egy haikuba.” Hát persze, hogy nem. Ha beleférne élet, kötet, bármi, ami fontos, az egy szépre csomagolt kész konzumtárgy lenne. A vers márpedig nem az, ahogy az ember sem az, egyetlen ember sem az. Kommersz a címe annak a banalitásokat soroló versnek, úgy önreflektív, hogy benne lehet bármelyik olvasó: „Kommersz arcom van. Húsból tizenkilencen azt hiszik,/hogyan láttak már valahol. Csak minden huszadik megy el mellettem/a felismerés leghalványabb jele nélkül. Százból mindössze/egy akad, aki tényleg engem lát meg magamban.” A vers legizgalmasabb részében is őszinte sorok: „És én inkább azt hazudom, hogy a tévéből ismersz:/Én vagyok az a meteorológus, aki mindig mást ígér/mint amit szeretnél. Hóesést, ha autóba kell ülnöd. Kánikulát/ha megnéznéd a várost. Szélcsendet, ha vitorlázni indulsz./te pedig hiszel nekem...” Az olvasó bólogat, igen, igen, ez pontosan így van, milyen kommersz, kommerszek vagyunk mindannyian.

„Elmentek melletted soraim? Lapozz tovább.” – ad a Poéta séta c. versben a hallgatóságnak/olvasóknak engedélyt a továbbhaladásra, elmellőzésre. A magam részéről, bár néhány sora valóban nem talált el, szívesen lapoznám tovább, várom a következő kötetet.

(Belányi József: Jártam a Holdon – közösségi verseskötet, Colorcom, 2015)